

1575.
Den 16 July.

der statuten verstaan moogen worden van sijne Majesteit
hiervromt sijne ontzogen de zyn, alsoe alle deselve ten be-
hoefte van sijne Majesteit, als van oude tyden gedaan is,
jegensvoorsielijk nog behouden en beschut werden, ende
tot geen en anderen sijn geslooten ende met sijn Garnisoen
beset zyn, dan om te wederstaan de bloedige ende schrik-
kelijke wreedheid van de uitheemschen, ende omme niet
te vallen ofte incurreren deselve fortune, conbussie ende
moord, die haare Nabuuren tot haaren grootten hartsweer
geleeden hebben ende nog lydende zyn, en voorts om
staande te houden de kostelijke Vryheden ende Privilegien
die henouden van haare Ouders tot het kostelijcke Pand
ende Effenisse soo vroemelick agtergelaaten zyn liessen de
geene, die alle deselve jegens alle regt ende billijkheid
poogen te vernielen, ende met alle schande ende vilainie
niet voeten te treden, verklaarende, tot allen tyden te
vreeden te zyn, cesserende de voorschreeve bedugtinge
ende jeso met de voorschreeve vrende Garnisoenen te
casseeren, ende de voorschreeve Steeden ende Plaatsen te
shopenen, in alle manieren deselve van oude herkommen
geopent zyn geweest.

Onder stond geschreeven, in forme van Memoriaal, son-
der mits deesen daar van agterhaalt ofte be-
grepen te zyn, ende onder de goede ge-
liefte van mynen Genadigen Heere Prince
van Orange, Staaten ende Steeden van Hol-
land, Zeeland, &c. ende haare Geassocieer-
den, by de Gedeputeerden van den voor-
schreeve Heere Prince Staaten ende Steeden,
&c. de Commissarissen van de Koninglijke Ma-
jesteit op de Vreedehandel, ende ter requisitie
van deselve Commissarissen onderteekent den
14 July 1575.
Ende was onderteekent;
C. Adriaansz.

Laatste Reges.

MYN Genadigen Heere Prince van Orange, &c., mits-
gaders de Staaten ende Steeden van Holland, Zee-
land met haare Geassocieerden, Staatsgewys vergadert bin-
nen de Stad Dordrecht, gesien niet alleen, Uwer E., als
Commissarissen uit den naam ende van weegen des Konings
van Spaigne, by haare Geschriften van den drie en twin-
tigsten Juny ende vierden July beide haastleeden, voor ant-
woord geeyen op des voornomden Heere Prince ende
Staaten groote, reedelijke ende onweederleggelijcke offren
ende presentatien van den eersten ende vyf en twintigsten
Juny voorschreeve, nenaar ook alle voorgaande Geschriften
gerecapituleert, ende wel getet hebbende op alles anders
wes hun in deesen Vreedehandel van den aanbegin af voor-
gedraagen ende wel ervaaren is, houdende hier voor ver-
haalt al het geene by onse voorgaande Geschriften geseld
is,

Antwoord
van sijne Ex-
cellencie en de
Staaten op
seekere Ge-
schriften, by
de Commissa-
rissen van sijne
Majesteit
vergelevert,
raakende de
Vreedehande-
linge.

508

te, tot deselve hen ook refererende, ende daar by persi-
steerende, houdende ook by deselve volkoomentlijk wee-
derleid ende beantwoord. al het geen by U E. voorgestelt
ende versogt werde hebben onse Gedeputeerden verder
gelast Uwer E. te vertoonen ende aan te dienen het navol-
gende.

Den voornoemden Heere Prince ende Staaten gevoe-
lende uit de voorschreeve laatste Geschriften, ende ook uit
alle andere saaken, hen soo voor als na voorgekoomen
ende bejaegent, hoe weinig dat altyd gesint geweest zyn
toef goeder trouwe te handelen die gene die Uwer E.
van des Konings weegen te deesen gecommiteert hebben,
ende hebben niet kunnen gelaten, deselve Uwer E. ende
eenen iegelijken kennelijk te maaken, t'haarder onlastinge
voor God ende alle de Weereld, met welke vlyt ende
affectie syluiden over haare zyde t'allen tyden gepoogt ende
gearbeid hebben, om den jegenwoordigen Oorlog te eindig-
gen, en de Nederlanden wederomme in ruste, eenigheid
ende welvaart te doen floreeren, blykende genoegzaam by
het demoedig bidden, groote en loffelijke offren ende pre-
sentatiën, alomme in haare Geschriften vermeldt, ende eerste-
lijk by leekere supplicatiën, by den seiven Heere Prince
ende Staaten, geleeden een jaar, aan den Heere van
Champagnie gedaan behandigen, om aan den Koning ge-
presenteert te werden, concludeerende sulks alsdoen alle
haare voorschreeve Geschriften te dien einde, dat sijne
Majesteit geliefde te doen vertrekken de uitheemschen, be-
druvers van sijne Majesteits Landen ende Luiden, ende
daar na wettelijk doen vergaderen de Generaale Staaten
van alle de Nederlanden, omme door vrye t'samspreekin-
gen, communicatiën ende advis der selver in alles goede
orde ende politie gestelt te werden, onder dewelke de
eene met den anderen voortaan als te vooren in een vrede
ende eenigheid mogte converseeren ende leeven.

Hoe hem den voornoemden van Champagnie, omme de
voorschreeve Supplicatiën te presenteeren, waar toe hy hem
selfs geoffereert hadde, gequeeten heeft, blijkt uit het wee-
deromme zeynden der selver, neffens eenige sijne Missive
aan Doctor Junius de Jonge geschreeven, van dato den
dertienden Augusty 1574, ende inhoudende voor reedenen
in effect, dat hy van Champagnie de opinien te Hōve be-
vond geheel vrent van het middel in deselve Supplicatiën
te vervatten, ende vreesende dat men deselve niet goed en
subde bevinden, en hadde in de saake niet derven voort-
vaaren.

Hat is Uwer E. ook kennelijk, hoe dat kort na het ont-
set der Stad Leyden, te weeten in December 1574, Doc-
tor Elbertus Leonius door sijne Brieven van myn G. Heere
den Prince Passport heeft verkreegen, omme by sijne Ex-
cellentiën te moogen koomen, ende den Vredehandel te
shervatten; den seiven Doctor kan ook getuigenisse geeven,
met welke blydschap den voornoemden Heere Prince ende
Staaten verstonen, dat, contrarie het schryven des voor-
noemden van Champagnie, Gopie van haare Supplicatiën by
den

1575
Den 16 July.

509

(600)
den Koning gezien was, ende dat sijne Majesteit, omme op deselve goedertierentlijk te disponeeren, ende alle misverstanden ende differenten te verlijkenen, volkoomen last ende magt overgesonden hadde; voorts meer, hoe volvaerdig den voornoemden Heere Prince ende Staaten sig getoont hebben, om plaatse, dag ende Gedeputeerdens te, accordeeren tot deesen Vreedehandel, kan uit hun Geschripte ende het rapport van den selven Doctor opentlijk gespeurt werden, agtervolgende welken sy ook haare Gedeputeerden ter bestemder dag en plaatse geschikt hebben gehad, dewelke overfulks jegenwoordelijk schier vyf maanden met den selven handel doende ende bezig zyn geweest.

Geduurende welken tyd syluiden van haare zyde niet onderweegen gelaaten en hebben, om deese geheele Nederlanden, ter eeren Gods ende sijne Majesteits dienst, tot een gewenschte rust ende vrede, oude welvaaren ende prosperiteit te brengen, ende ter contrarie by Uwer E., of den geenen aan den welken Uwer E. tot nog toe rapport gedaan hebben, anders niet gesogt en is geweest, dan ons by insuffisante, captieuse, bedekte ende bewimpelde offren te circumvenieeren, ende middelertyd ons ende de omleggende Landen ende Inwoonders van dien te amuseeren, omme des te beeter te geraaken tot haar quaad opset ende voorneemen van onse bederffenisse, fulks al het selve klaarlijk blyken mag by het gunt van aanbegin deeses Handels, ende merkelyk seedert den eersten Juny, onderlings gehandelt en gepasseert is.

Dan alsoo sijne Excellencie, Staaten ende Steeden voorschreeve bevonden, de eenige swarigheid te staan op Uwer E. schriftelyk verfoek, dat die van den onsen hen niet en souden willen begeeven tot de Roomsche Religie, haar geliefde Vaderland souden moeten verlaaten ende in vremde Landen vertrekken, hebben sy het selve bevonden te zyn tegens God, alle reedenen ende billijkheid, by de reedenen ende middelen in haar Geschripte van den twee en twintigsten Maart laatstleeden ende andere navolgende breeder verhaalt, te meer dat een groote meenigte van den geenen, de Gereformeerde Religie profiteerende, anders niet en hebben omme haare Huisvrouwen ende Kinderen te onderhouden, dan de goede geleegentheid ende commoditeit die God de Heere henluiden in haar Vaderland verleent heeft, fulks dat voor deselve, in vremde Landen te vertrekken, anders niet en soude zyn, dan hun te begeeven in een gewisse miserie ende ellendigheid, behalven dat door het vertrek van soo grooten meenigte, als by de voorschreeve Geschriften niet alleen is geseid, maar ook de experientie in voorleeden jaaren geleert heeft, de Neevinge en welvaart der Landen, tot groote veragteringe van sijne Majesteit dienst, getransfereert werd in andere omleggende Landen, ende alle vyandschap ende onvrede jegens sijne Majesteit, sijne Landen ende Onderfaaten aan verscheide Oorten werd gemaakt ende bereid.

Souden meede alle die geene, die de Roomsche Religie toegedaan moogen zyn, die men althans daar geen ofte feer

feer weinig soude bevinden, mits het vertrekken van den geenen de Gereformeerde Religie profiteerende, dewelke syluiden in respecte van de oude Vrydom ende Privilegien des Vaderlands vroomelijk ende getrouwelijk bygeftaan hebben, geëxposeert blyven en te vooren gegeven de wreetheid ende moorddadige moetwilligheid des Vaderlands gemeene Vyanden, dewelke, niettegenftaande de geoffereerde securiteiten ende verseekertheeden, waar door wy daagelijks voor oogen sien groote meenigte bygebragt ende bedroogen te zyn, niet en fouden onderweegen laaten aan henluiden te verhaalen ende fig te wreken van de fchande ende fchaade, die fy reekenen door deelen jegenwoordigen Kryg geleeden te hebben, fonderling aangefien dat fy den oorprong van deefen Oorlog de voorfchreeve van de Roomfche Religie meest toefchryvende zyn, van dewelke fy reekenen dat fy haaren geheelen wille behooren gehad te hebben.

510

Ende hoewel uit het gene voorfchreeve is de onwilligheid ende onreedelijkheid van het voorfchreeve voorhouden, belangende het vertrek van den geenen die fig tot de Roomfche Religie niet en fouden willen begeeven, fig felven openbaar ende kennelijk maakt, nogtans deefen al niettegenftaande den voorfchreeve Heere Prince ende Staaten, ten einde syluiden niet en fouden fchynen op haar eigen oordeel alleen te willen ftaan, zyn t'faamendethand te vreedden geweest, ende hebben op den eerften Juny aan fijne Majesteit een demoedig verfoek gedaan, mitsgaders feekere presentatie, van dewelke fy niet en twyfelden, overmits de deugdelijkheid van dien, of en soude geaccepteerde werden.

Want foo men tot die gewenfchte Vreede geneigt waare geweest, hoe waar het moogelijk, loffeliker, reedelijker ende onweederleggelijker middelen ende offren te bedenken, dan den voornoemden Heere Prince ende Staaten te dien voordraagen ende prefenteeren, verfoekende by de felve, dat men voor het eerfte de vreemdelingen ende uitheemfchen, als oorfaake weefende van al het quaad, soude caffereren ende by den haaren doen vertrekken, prefentierende van gelijken te doen, mits welken den Oorlog soude geeyndigt zyn, gemerkt die van Holland ende Zeeland geenderhande vyandschap of querelle uitftaande en hebben met die van de andere Provincien, haare Landsgenooten, Vrienden ende Bloedverwanten; ende of men fulks geen geloof en gaave, waaren te vreedden, ten weederzyden feekerheid gedaan ende gegeven te werden, dat men tuffchen het vertrekken van de uitheemfchen, ende de wettelijke Vergaderinge van de Generaale Staaten, niets Vyandelijks ofte nieuws en soude attenteeren ofte aanregten.

Bidden voorts by het voorfchreeve Gefchifte ootmoedelijk, dat fijne Majesteit, als een Christen Prince ende Hooft, doende ophouden het Vuur ende Swaart, daar men de Christenen, fijne getrouwe Onderzaaten ende Lidmaaten, tot nog toe mede vervolgt, ende in alle wreed-

1575
Don 16 July.

(302)

heden omgebracht heeft, voortaan wil gedoogen; dat de-
felve in haar geliefde Vaderland Gode moogen blijven die-
nen in openbaare vryheid haarer Confcientie, beloovende
des anders in alle Weereldlike pligt zijne Majesteit te hoor-
faamen ende dienen, soo feer, en meer als haare Voorzaa-
ten t'eeniger tyden zijne Majesteits E. Voorouders gedient
ende gehoorfaamt hebben, het welk immers zijne Majesteit
oerbaarlijker waare, dan deefe zijne schoone Nederlanden
door de uitheemfchen soo jammerlijk te laaten fchenden.

Eindelijk, indien zijne Majesteit hem dit point van de
vryheid haarer Confcientie afflaat, den voornoemden Heere
Prince, Staaten ende Steeden, willende *ex superabundanti*
nader voldoen, ten aanzien ende genoegfaamheid van God
ende de gantfche Weereld, ende daar by bewylen, dat
zijne Liden het welvaaren ende commoditeit, het welk hen
haar geliefde Vaderland fubminiftreert, in geen meerder
agtinge ofte aanzien en hebben dan het gemene beste,
ruste ende vrede van alle de Nederlanden, al is het fchoon
dat die geene die onder hun de Gereformeerde Religie
aangenoomen hebben ende profiteerende zyn, veel liever
hadden Goed ende Leeven te verliefen, dan defelve in
eeniger manieren te loochenen ofte te buiten te gaan, soo
verre bevonden worde, dat de een met den anderen niet
en mogte bestaan, hebben in fulken gevalle bewilligt, ende
zyn niet te min te vreden, dat soo wel het point van de
Religie als alle andere faaken, pointen, differenten ende
verfeekertheeden, meest al gemeenfchap hebbende met die
van de andere Provincien, ende die, aangesien de naabur-
fchap ende oude vriendschap, sonder groot ongelijk de
een sonder de ander niet en behooren getraecteert te zyn,
gehandelt ende afgedaan werden in de wettelijke Verga-
deringe van de Generaale Staaten van alle de Nederlan-
den.

511

Welkes presentatie billijkheid buiten alle difput weefen-
de, als gefelt zynde tot oordeel van den geenen, die het
inlonderheid roert ende aangaat, heeft nogtans Uwer E.
ende den Uwen gelieft gehad, daar op feekeren tyd ons
fleepende te houden, ende daar na twaalf daagen uititel te
begeeren, omme daar op met de voornaamfte van den
Lande raad te flaan, ende dien tyd overftreeken zynde, in
plaatfe van een pertinent ende cathogoriq antwoord op
onfe voorschreeve presentatien inne te brengen, een cap-
tious ende bewimpelt Gefchrift over te leeveren, poogende
by het felve, onfe klare, willige ende onbewimpelde pre-
sentatien te verduiften; ende voorts nader geprefseert
zynde, eerst mondelinge, ende naderhand ook by gefchreft,
te verklaaren, geen laft te hebben van defelve onfe presen-
tatien te accepteeren ofte refufeeren, ende in een ftake die
foo geheel klaar ende deugdelijk is, ende die by alle Lui-
den, van wat conditie die mogten zyn, reedelijk bevonden
fal werden, van nieuws dilay ende fubterfugien van vier
maanden te verfoeken, niettegenftaande dat van het aanbe-
gijn deefes Vreedehandels by Uwer E. beroemt is geweest,
van 's Konings weegen volkoomen laft ende magt in deefen
te hebben. Ende

1575.
Den 16 July.

Ende alfoo hier uit kennelijk is, dat Uwer E. ofte den Uwen by den voorschreeve lang fleependen ende geveinsden Handel anders niet gefogt en hebben, dan met alfulke offren, ydele hope ende voorgeeven van een Vreede de Staaten ende Gemeenten van de Landen te onderhouden, abufeeren, misleiden ende slaaperig te maaken, om fulks de Nederlanden gevoeglijker te overvallen, ende in een eeuwige slaaverny te dryven, seker weefende, dat ten opzien van deesen Handel, gedurende den felven, ende op hope van een kort leet, die van Braband, Vlaanderen, mitsgaders van de andere Provincien, liever sullen dulden ende gedooen alle de concussien, krachten ende geweld en die men daagelijks over hen doet, dan daar jegens feitelijk te resistieren, ook meede dat niettegenstaande, ende gedurende den felven Handel, ende den tyd van de voorige dilayen, van Uwe zyde niet onderweegen gelaaten en werd, soo by openbaare als heimelijke ende onbehoorlijke aanslaagen de Landen te ruineeren en schenden, soo verstaan den voornoemden Heere Prince, Staaten en Steeden, deese van nieuws versogte dilayen anders ook nergens toe te tenderen, ende overfulks van Uwe zyde geen vreede by deesen Handel, maar ter contrarie onrust ende der onfer bederffenisse gefogt te werden, ende consequentelijk by den Uwen alle vreede ende Vreedehandel afgeslaagen te zyn, ende dat overfulks sijne Excellencie, Staaten ende Steeden van Holland, Zeeland, &c. voornoemt billijk geooriaakt zyn, van nu voortaan hen selven, Wyf, Kinderen en het gemeene Vaderland tegens alfulke listigheid ende alle onreedelijk en ongoddelijk voorstel van den Uwen met alle manieren hen doendijk zynde, tot Godes eere te sterken, beschermen ende bevestigen, verklarende voor God ende de geheele Weereld, dat sy in deesen geheelen Vreedehandel, ende gedurende den tyd van dien, alle middelen gefogt hebben, ten einde sijne Excellencie, Staaten ende Steeden voorschreeve, met de omleggende Provincien van deese Nederlanden, onder het Hooft van sijne Majesteit, tot Godes eere in een zalige rust, unie ende welvaart ende prosperiteit vereenigt souden moogen werden; dat daaromme, in gevalle het selve agterweege blyft ende niet en geschied, sijne Excellencie, Staaten ende Steeden voornoemt voor God ende de Mensch en daar van onschuldig sullen zyn, maar daar van culpabel ende oorfaake die geend die anders niet en soeken, dan door de gemeene ruine, desolatie ende slaaverny van deese Nederlanden, met onderdrukkinge van de autoriteit der Generaale Staaten, haar eigen Dominie, Tyrannye ende Heerschappye op te rehten ende te bevelligen; niet te min, soo wanneer Uwer E. de antwoord uit Spaigne ontfangen sullen hebben, is sijne Excellencie met de Staaten ende Steeden voornoemt te vreden, daar af verwittigt zynde, door haare Gedeputeerden tot verder communicatie en handel met Uwer E. te verstaan, indien hen luiden alsdan fulks geraaden sal dunken, ende kennelijk zy, dat van Uwer E. zyde met te beeter trouwe en sekerheid voortaan gehandelt sal moogen werden.

512

1575.
Den 16 July.

(604)
Overgelevert; by de Gedeputeerden des
Heeren Prince van Orange, Staaten ende Stee-
den van Holland, Zeeland, &c. de Commis-
sarijfen des Konings tot Breda, den dertien-
den July, 1575.

Present ons,

Onderteekent,

C. Adriaensz.

*Verklaa-
ringe van de
Commissarissen
van sijne Ma-
jesteit op het
voorgaande Ge-
schrift.*

DE voorz Commissarijfen des Koninglijke Majesteits, gesien
en verstaan hebbende het inhouden van dit voorz Ge-
schrifte, en bevindende daar inne veele hooge woorden en
propooiten, daar meede sy ende andere Dienaaren van sijne
Majesteit t'onregte en teegens de waarheid geculpeert wer-
den, gelijk hun voorgaande Geschrifte, ende groote, ree-
delijke ende meer dan suffisante offren, dienende tot ruste
ende welvaaren van de gemeene Landen, openbaarlijk zyn
mitwysende, sonder eenige geveinsde ofte bewimpelde voor-
delinge, ende dat het geheele fundament van het voorz
geschreeve Geschrifte alleen gemaakt werd op het verfogte
dilay, om sijne voorschreeve Majesteit te adverteeren, onge-
lijk in soo swaarwigtige saaken, niettegentstaande generaale
Commissie, behoort ende gewoonlijk is te geschieden, ver-
klaaren, niet in meeninge te zyn het voorschreeve Ge-
schrifte te advoueren of te ontfangen anders dan volgende
hun voorgaande verfoek, ende tot effectuatie van dien ver-
wagtende de antwoord van sijne Majesteit, omme, deselve
de advertentie te doen, volgende haarluider voorschreeve
verfoek, ende voorts op het inhouden van den voorschreeve
Geschrifte ende andere te seggen, soo verder bevonden sal
werden te behooren; ende in dier forme, ende anders niet,
hebben de voorschreeve Commissarijfen doen tekenen ende
overgenoomen het voorschreeve Geschrifte, protesteerende
voor God ende de Weereld, dat van weegen sijne Maje-
steit geen gebrek en is, nog oorfaake gegeven en werd
van scheiden of breeken deeser communicatie, maar ter
contrarie den Prince van Orange, Staaten ende Steeden
van Holland, Zeeland, &c., selfs, indien sy verwittigt zyn-
de, als vooren niet en verschynen, om deesen Vredehan-
del (verstaan hebbende de meeninge en intentie van sijne
Majesteit) tot een goed einde te brengen.

Aldus gedaan tot Breda den veertienden dag van Julius
vijftien honderd vyf en seeventig.

Onder stond,

By Ordonnantie van myne Hee-
ren de Commissarijfen des Ko-
ninglijke Majesteits.

Onderteekent,

J. de la Torre,

Den